

Regulamin Arbitrażowy Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Komentarz

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Regulamin Arbitrażowy Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie

z dnia 10 października 2024 r. (NUE z 2025 r. poz. 1)

Rozdział I. Sąd Arbitrażowy i Trybunał Arbitrażowy

Literatura: *M. Astanowicz*, Pozycja prawna arbitra w arbitrażu handlowym, Warszawa 2019; *F. Balcerzak*, w: *P. Rylski, A. Olaś* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2024; *A. Cevc*, Civil Liability of Arbitrator, Eu And Comparative Law Issues and Challenges Series 2019, No 4; *A. Dimolitsa*, Separability and Kompetenz-Kompetenz, w: *A. van den Berg* (red.), Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series 1999; *M. Durbas*, Orzekanie o właściwości sądu arbitrażowego, Warszawa 2024; *tenże*, Postępowanie arbitrażowe bez udziału pozwanego (default proceedings), Biul.Arb. 2025, Nr 30; *tenże*, Skutek niepodniesienia zarzutu braku właściwości sądu polubownego w czasie trwania postępowania arbitrażowego, Pal. 2022, Nr 11; *M. Durbas, M. Pochodyła*, Bifurkacja postępowania arbitrażowego, Biul.Arb. 2013, Nr 19; *T. Ereciński, K. Weitz*, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008; *B. Gessel-Kalinowska vel Kalisz* (red.), Postępowanie przed sądem polubownym. Komentarz do Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan, Warszawa 2015; *taż* (red.), Diagnostyka arbitrażu. Funkcjonowanie prawa o arbitrażu i kierunku postulowanych zmian, Wrocław 2014; *B. Gessel-Kalinowska vel Kalisz, M. Zachariasiewicz*, Biała Księga. Propozycje zmian legislacyjnych mających na celu ulepszenie ram prawnych sądownictwa polubownego w Polsce, Warszawa 2014; *M. Jochemczak, A. Wojciechowska*, w: *B. Gessel-Kalinowska vel Kalisz* (red.), Postępowanie przed sądem polubownym. Komentarz do Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan, Warszawa 2015; *H. Lovells*, Greenworld revisited: arbitrator liable for procedural error (notatka), <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d7fd72d8-8021-4b0a-836b-0515ab2c4fda#3> (dostęp: 19.1.2026 r.); *W. Jurcewicz*, Potrącenie wierzycielności podlegającej właściwości sądu państwowego w postępowaniu arbitrażowym, Glosa 2018, Nr 1; *tenże*, Uwagi o zarzucie potrącenia w postępowaniu procesowym, w: *J. Poczobut, A. Wiśniewski* (red.), Prawo prywatne i arbitraż. Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Maciejowi Tomaszewskiemu, Warszawa 2016; *M. Laszczuk, A. Szumański* (red.), Regulamin Arbitrażowy Sądu Arbitrażowego przy KIG. Komentarz, Warszawa 2017; *P. Machnikowski* (red.), Zobowiązania. Część ogólna, t. II. Komentarz, Warszawa 2024; *M. Manowska*, Wybrane zagadnienia dotyczące zarzutu potrącenia w postępowaniu arbitrażowym, w: *J. Okolski, A. Catus, M. Pazdan, S. Soltysieński, T. Wardyński, S. Włodyka* (red.), Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, Warszawa 2010; *G. Möller*, The Finnish Supreme Court and the Liability of Arbitrators, Journal of International Arbitration, 2006, Vol. 23, Nr 1; *R. Mullerat*, The liability of Arbitrators: a survey of current practice, International Bar Association Commission on Arbitration, Chicago, 21 September 2006, https://www.josemigueljjustice-arbitration.com/xms/files/02-TEXTOS-ARBITRAGEM/01-Doutrina_ScolarsTexts/arbitrators_impartiality_and_independence/mullerat_iliability_arbs.pdf (dostęp: 19.1.2026 r.); *J. Okolski, M. Wach*, Zasada Kompetenz-Kom-

petenz w prawie arbitrażowym ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, w: *J. Okolski, A. Catus, M. Pazdan, S. Sotysiński, T. Wardyński, S. Włodzka* (red.), *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie*, Warszawa 2010; *A. Olaś*, *Kompetencja sądu arbitrażowego do rozpoznania zarzutu potrącenia opartego na wierzytelności wynikającej ze stosunku prawnego nieobjętego zapisem na sąd polubowny – glosa do wyr. SA w Warszawie z 18.11.2019 r., VII AGa 804/19, ADR 2020, Nr 4; tenże*, *Sprzeciw od nakazu zapłaty a zarzut potrącenia*, w: *S. Cieślak* (red.), *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. II. Część IV. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji. Postępowania odrębne. Postępowania przyspieszone, Warszawa 2023; *K. Osajda* (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024; *M. Pazdan*, *Prawne aspekty funkcji arbitra*, PUG 1994, Nr 2; *tenże*, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017; *tenże*, *Umowa stron z arbitrem (arbitrami) w międzynarodowym arbitrażu handlowym*, PPHZ 1987, t. II; *M. Pelczyński*, *Orzekanie przez sąd polubowny o własnej kompetencji*, MoP 2015, Nr 1; *K. Pietrzykowski* (red.), *Kodeks cywilny, t. II. Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021; *A.G. Righetto, F. Badenes García-Caro*, *Civil liability of arbitrators – The recent approach Spanish Supreme Court*, 12.4.2018 r., <https://www.kwm.com/cn/en/insights/latest-thinking/civil-liability-of-arbitrators-recent-approach-of-spanish-supreme-court.html> (dostęp: 19.1.2026 r.); *P. Rylski, A. Olaś* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2024; *A. Szlęzak*, *Szkoda „wyrządzona” umyślnie a szkoda „wynikła” z umyślnego naruszenia zobowiązania – uwagi porządkujące*, PPH 2023, Nr 7; *A. Szumański* (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 8, *Arbitraż handlowy*, Warszawa 2015; *A. Szumański*, w: *M. Łaszczuk, A. Szumański* (red.), *Regulamin Arbitrażowy Sądu Arbitrażowego przy KIG. Komentarz*, Warszawa 2017; *A. Torbus*, *Kilka uwag o przydatności teorii faktów o podwójnym znaczeniu w postępowaniu przed sądem powszechnym oraz sądem polubownym*, ADR 2009, Nr 3; *A. Wach*, *Stosowanie zasady Kompetenz-Kompetenz w postępowaniu arbitrażowym*, R.Pr. 2007, Nr 1; *Ł. Wydra*, *Charakter prawny obowiązku wydania wyroku przez sąd arbitrażowy. Studium prawnoprosesowe*, Warszawa 2025; *M. Zachariasiewicz*, *Czy arbiter powinien ponosić odpowiedzialność za wykonywanie swojej funkcji*, <https://międzynarodoweprawohandlowe.wordpress.com/2015/11/26/czy-arbiter-powinien-ponosic-odpowiedzialnosc-za-wykonywanie-swojej-funkcji-spotkanie-klubu-arbitra-w-sądzie-arbitrazowym-lewiatan> (dostęp: 19.12.2025 r.); *K. Zawiślak*, *Receptum arbitrii*, Warszawa 2012; *tenże*, *„Receptum arbitrii” – uwagi o materialno-prawnym charakterze umowy pomiędzy stronami sporu a arbitrem*, ADR 2014, Nr 3.

§ 1. [Sąd Arbitrażowy]

1. Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie („Sąd Arbitrażowy”) jest stałym sądem polubownym.

2. Sąd Arbitrażowy jest samodzielną, wyodrębnioną jednostką organizacyjną Krajowej Izby Gospodarczej w Warszawie („KIG”), powołaną do administrowania postępowaniami arbitrażowymi toczącymi się na podstawie regulaminu arbitrażowego uchwalonego przez Radę Arbitrażową („Regulamin”).

3. Organami Sądu Arbitrażowego są Rada Arbitrażowa, Przewodniczący Rady Arbitrażowej i Dyrektor Generalny.

Spis treści

	Nb
I. Wstęp	1
1. Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia	1
II. Sąd Arbitrażowy jako stały sąd polubowny	2–7
1. Podstawy prawne funkcjonowania sądów arbitrażowych w Polsce ...	2
2. Sąd Arbitrażowy jako stały sąd polubowny – charakterystyka i struktura	3
3. Zrównanie arbitrażu instytucjonalnego i <i>ad hoc</i>	4
4. Stały sąd polubowny	5
5. Akta stałych sądów polubownych	6
6. Dodatkowe kompetencje Sądu Arbitrażowego	7
III. Sąd Arbitrażowy w ramach struktury KIG	8–9
1. Sąd Arbitrażowy jako samodzielna jednostka KIG	8
2. Administrowanie postępowaniami arbitrażowymi przez Sąd Arbitrażowy	9
IV. Organy Sądu Arbitrażowego	10–14
1. Organy Sądu Arbitrażowego i podział kompetencji	10
2. Rada Arbitrażowa – skład i funkcje	11
3. Uprawnienia Rady Arbitrażowej	12
4. Uprawnienia Przewodniczącego Rady Arbitrażowej	13
5. Uprawnienia Dyrektora Generalnego	14

I. Wstęp

1. **Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia.** Postanowienie § 1 Regulaminu definiuje charakter Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie jako stałego sądu polubownego oraz określa jego strukturę instytucjonalną i organizacyjną. Komentowane postanowienie wyznacza ramy prawne dla działalności arbitrażowej prowadzonej pod auspicjami KIG, jednocześnie podkreślając autonomiczny charakter Sądu Arbitrażowego wobec pozostałych struktur organizacyjnych Izby. Szczególnego znaczenia nabiera w tym kontekście określenie organów Sądu Arbitrażowego, które stanowią podstawę dla dalszych regulacji dotyczących podziału kompetencji i zasad funkcjonowania poszczególnych elementów tej instytucji arbitrażowej. Jednak to Statut Sądu Arbitrażowego ma charakter ustrojowy i organizacyjny, stanowiąc zasadniczą podstawę działania Sądu Arbitrażowego, a Regulamin jedynie nawiązuje do jego postanowień. Jest to oczywiste, gdyż celem Regulaminu jest przede wszystkim ustalenie zasad postępowania przed Trybunałem Arbitrażowym.

II. Sąd Arbitrażowy jako stały sąd polubowny

1. **Podstawy prawne funkcjonowania sądów arbitrażowych w Polsce.** Sądy arbitrażowe w Polsce funkcjonują na podstawie przepisów Części piątej KPC (art. 1154–1217 KPC) oraz ustaw szczególnych. Sąd polubowny to prywatny sąd, złożony z jednego lub większej liczby sędziów (arbitrów), którym powierzono, w miejsce sądów państwowych i na podstawie woli stron, rozpoznawanie i rozstrzyganie sporów cywilnoprawnych (*T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy*, s. 16). Artykuł 1158 § 2 KPC przewiduje, że przepisy Części piątej KPC o sądzie polubownym stosuje się zarówno do sądu polubownego powołanego do rozstrzygnięcia poszczególnego

sporu (arbitraż *ad hoc*), jak i składu orzekającego powołanego w ramach stałego sądu polubownego. Na temat różnic pomiędzy stałym sądem polubownym, sądem polubownym i trybunałem arbitrażowym – zob. kom. do § 2 Regulaminu, Nb 9 i n.

3 2. Sąd Arbitrażowy jako stały sąd polubowny – charakterystyka i struktura.

Z § 1 ust. 1 Regulaminu jasno wynika, że Sąd Arbitrażowy jest stałym sądem polubownym, o którym mowa w Części piątej KPC o sądzie polubownym (arbitrażowym). Stały sąd polubowny posiada swoją nazwę, siedzibę, władze, sekretariat, regulamin oraz taryfę opłat, a nierzadko także listę arbitrów [A. Szumański, w: A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, t. 8, 2015, s. 47–48]. Wszystkie te przymioty posiada Sąd Arbitrażowy przy KIG. Sąd polubowny *ad hoc* jest zaś sądem powołanym przez strony do rozstrzygnięcia określonego sporu bez udziału i pomocy stałej instytucji arbitrażowej (T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy, s. 52). Sąd Arbitrażowy dysponuje stałą strukturą administracyjną umożliwiającą sprawne prowadzenie postępowań oraz działa w sposób ciągły i funkcjonuje na stałe, niezależnie od tego, czy w danym momencie toczy się przed nim jakiegokolwiek postępowanie.

4 3. Zrównanie arbitrażu instytucjonalnego i *ad hoc*.

Ustawodawca zrównuje arbitraż *ad hoc* i instytucjonalny, w szczególności z punktu widzenia skutków wydanego wyroku. Zgodnie z art. 1212 § 1 KPC po uznaniu albo po stwierdzeniu przez sąd wykonalności wyroku – ma on skutki równe wyrokowi sądu powszechnego (T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy, s. 52). Pomimo wielu podobieństw, w piśmiennictwie podkreśla się jednak zalety arbitrażu instytucjonalnego w stosunku do *ad hoc* [zob. w tym zakresie A. Szumański, w: A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, t. 8, 2015, s. 47 i n.]. Także ustawa przewiduje pewne swoistości arbitrażu instytucjonalnego.

5 4. Stały sąd polubowny.

Po pierwsze, zgodnie z art. 1161 § 3 KPC, zapis na sąd polubowny może wskazywać stały sąd polubowny jako właściwy do rozstrzygnięcia sporu. Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, wiąże je regulamin stałego sądu polubownego obowiązujący w dacie wniesienia pozwu.

6 5. Akta stałych sądów polubownych.

Po drugie, na podstawie art. 1204 § 2 KPC, stałe sądy polubowne mogą przechowywać akta we własnych archiwach i wówczas powinny udostępniać je sądowi oraz innym uprawnionym organom na ich żądanie.

7 6. Dodatkowe kompetencje Sądu Arbitrażowego.

Sąd Arbitrażowy (a ściślej: jego organy) może dokonywać nominacji zastępczej arbitrów oraz administrować postępowaniami *ad hoc*. Nie jest to *stricte* materia regulaminowa, ale stosowne regulacje w tym zakresie przewiduje Taryfa Opłat oraz Statut Sądu Arbitrażowego. Zgodnie z § 7 Taryfy Opłat, Dyrektor Generalny ustala wysokość opłat za usługi Sądu Arbitrażowego związane z postępowaniem arbitrażowym *ad hoc*. Zgodnie zaś z § 4 ust. 5 Statutu, Rada Arbitrażowa, na wniosek Dyrektora Generalnego Sądu lub Przewodniczącego Rady Arbitrażowej, może przyjąć zasady administrowania postępowaniami arbitrażowymi prowadzonymi wg Regulaminu UNCITRAL lub innymi postępowaniami arbitrażowymi o charakterze *ad hoc*, w tym ustalić kompetencje organów Sądu w takich postępowaniach arbitrażowych.

III. Sąd Arbitrażowy w ramach struktury KIG

8 1. Sąd Arbitrażowy jako samodzielna jednostka KIG.

Z § 1 ust. 2 Regulaminu wynikają dwie istotne normy odnoszące się do Sądu Arbitrażowego. Po pierwsze,

Sąd Arbitrażowy jest samodzielną, wyodrębnioną jednostką organizacyjną KIG. KIG z kolei, to niezależna organizacja samorządu gospodarczego, zrzeszająca ponad 160 regionalnych, branżowych i bilateralnych izb oraz innych podmiotów życia gospodarczego w Polsce (zob. <https://kig.pl/o-nas/>, dostęp: 30.6.2025 r.), która działa na podstawie ustawy z 30.5.1989 r. o izbach gospodarczych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 579), jako następcą powołanej w 1949 r. Polskiej Izby Handlu Zagranicznego. Sąd Arbitrażowy jest zaś najstarszym sądem polubownym w Polsce, powołanym w 1950 r. Sąd Arbitrażowy nie posiada jednak osobowości prawnej [A. Szumański, w: M. Łaszczuk, A. Szumański (red.), Regulamin Arbitrażowy, kom. do § 2, Nb 1]. Skoro zaś Sąd Arbitrażowy jest wyodrębnioną i samodzielną jednostką KIG, tj. niezależny funkcjonalnie w ramach KIG, ma własną strukturę administracyjną dostosowaną do specyfiki postępowań arbitrażowych oraz jest wyodrębniony finansowo.

2. **Administrowanie postępowaniami arbitrażowymi przez Sąd Arbitrażowy.** 9

Druga norma, która wynika z komentowanego postanowienia, przewiduje, że Sąd Arbitrażowy powołany jest do administrowania postępowaniami arbitrażowymi toczącymi się na podstawie Regulaminu. Postanowienie to wskazuje na podstawową funkcję Sądu Arbitrażowego, którą jest świadczenie usług administracyjnych i organizacyjnych dla postępowań arbitrażowych, a nie bezpośrednie orzekanie w sporach, co pozostaje oczywiście w gestii Trybunału Arbitrażowego, tj. arbitrów (zob. kom. do § 2 Regulaminu, Nb 9 i n.).

IV. Organy Sądu Arbitrażowego

1. **Organy Sądu Arbitrażowego i podział kompetencji.** Zgodnie z art. 1 ust. 3 10 Regulaminu, organami Sądu Arbitrażowego są Rada Arbitrażowa, Przewodniczący Rady Arbitrażowej i Dyrektor Generalny. Postanowienie to określa katalog organów Sądu Arbitrażowego w sposób enumeratywny [A. Szumański, w: M. Łaszczuk, A. Szumański (red.), Regulamin Arbitrażowy, kom. do § 2, Nb 1]. Struktura organizacyjna przewidziana w § 1 ust. 3 Regulaminu odzwierciedla typowy model podziału kompetencji organów stałych sądów arbitrażowych, w którym funkcje nadzorcze, strategiczne i operacyjne oraz administracyjne są rozdzielone między różne organy.

2. **Rada Arbitrażowa – skład i funkcje.** Rada Arbitrażowa jest naczelnym organem Sądu Arbitrażowego, łączącym cechy organu legislacyjnego i wykonawczego. Jest organem kolegialnym, w jej skład wchodzi od 5 do 15 członków, w tym Przewodniczący Rady Arbitrażowej (§ 5 ust. 1 Statutu). Jej członkowie, w tym Przewodniczący, powoływani są przez Prezydium KIG na wniosek Prezesa KIG na czteroletnią kadencję (§ 5 ust. 2 Statutu). Rada może powołać Wiceprzewodniczących (§ 5 ust. 3 Statutu). Szczegółowe kompetencje i zakres działania Rady Arbitrażowej przewiduje § 5 pkt 7 ust. 1 Statutu. 11

3. **Uprawnienia Rady Arbitrażowej.** Rada Arbitrażowa posiada istotne, strategiczno-nadzorcze miejsce w strukturze Sądu Arbitrażowego. Zgodnie z Regulaminem Rady: 12

- 1) uchwała Regulamin Sądu Arbitrażowego (§ 1 ust. 2 Regulaminu Rady) oraz zmiany w regulaminach (§ 5 ust. 7 pkt 1 Statutu);

- 2) powołuje arbitra w razie niepowołania go w terminie lub odmowy przyjęcia funkcji przez osobę powołaną na arbitra (§ 16 ust. 6, 8, 9, 10 Regulaminu Rady), a także wygaśnięcia mandatu arbitra (§ 19 ust. 1 Regulaminu Rady);
- 3) podejmuje decyzję co do tego, czy jeżeli mandat arbitra wygasł po rozprawie spór zostanie rozstrzygnięty przez pozostałych arbitrów (§ 19 ust. 3 Regulaminu Rady);
- 4) podejmuje rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o wyłączenie arbitra (§ 17 ust. 1–2 Regulaminu Rady);
- 5) podejmuje rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o odwołanie arbitra (§ 18 ust. 3 Regulaminu Rady);
- 6) powołuje arbitra doraźnego (§ 31 ust. 6 Regulaminu Rady);
- 7) podejmuje rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o wyłączenie arbitra doraźnego (§ 31 ust. 9 Regulaminu Rady);
- 8) w szczególnie uzasadnionych przypadkach może odwołać arbitra powołanego przez drugą stronę strony wielopodmiotowej i może powołać arbitrów za obie strony (§ 16 ust. 8 Regulaminu Rady);
- 9) na wniosek Dyrektora Generalnego Sądu lub Przewodniczącego Rady Arbitrażowej, może przyjąć zasady administrowania postępowaniami arbitrażowymi prowadzonymi wg Regulaminu UNCITRAL lub innymi postępowaniami arbitrażowymi o charakterze *ad hoc*, w tym ustalić kompetencje Organów Sądu w takich postępowaniach arbitrażowych (§ 4 ust. 5 Statutu).

13 4. Uprawnienia Przewodniczącego Rady Arbitrażowej. Przewodniczący Rady Arbitrażowej:

- 1) wydaje postanowienia w przedmiocie zawieszenia i podjęcia postępowania przed powołaniem Trybunału Arbitrażowego (§ 38 ust. 4 Regulaminu Rady);
- 2) umarza postępowanie, jeżeli nie powołano Trybunału Arbitrażowego, a żadna ze stron nie wnosi o zasądzenie kosztów postępowania ani strony nie wnoszą o nadanie ugodzie formy wyroku (§ 40 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 3) może zgłosić Trybunałowi Arbitrażowemu uwagi niedotyczące merytorycznej treści wyroku w celu dokonania niezbędnych poprawek (§ 42 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 4) razem z Dyrektorem Generalnym składa na wyroku oświadczenie, że Trybunał Arbitrażowy został powołany zgodnie z Regulaminem oraz że podpisy arbitrów są autentyczne (§ 42 ust. 5 Regulaminu Rady);
- 5) może złożyć wniosek do Rady Arbitrażowej o przyjęcie zasad administrowania postępowaniami arbitrażowymi prowadzonymi wg Regulaminu UNCITRAL lub innymi postępowaniami arbitrażowymi o charakterze *ad hoc*, w tym ustalenie kompetencji Organów Sądu w takich postępowaniach arbitrażowych (§ 4 ust. 5 Statutu);
- 6) kieruje pracami Rady, w szczególności jej merytorycznym nadzorem nad działalnością Sądu Arbitrażowego (§ 6 ust. 1–2 Statutu).

14 5. Uprawnienia Dyrektora Generalnego. Dyrektor Generalny przede wszystkim na bieżąco administruje Sądem Arbitrażowym oraz podejmuje inne czynności o charakterze biurowo-administracyjnym w ramach postępowań. Dyrektor Generalny:

- 1) może z ważnej przyczyny zawieszać, przedłużać i przywracać terminy określone w Regulaminie oraz terminy, które wyznaczył (§ 11 ust. 3 Regulaminu Rady);

- 2) wyznacza termin na złożenie oświadczenia o bezstronności i niezależności arbitrów (§ 13 ust. 4 Regulaminu Rady) i jest odbiorcą tego oświadczenia arbitrów (§ 13 ust. 3 Regulaminu Rady);
- 3) jest odbiorcą oświadczenia aktualizującego oświadczenie o bezstronności i niezależności arbitrów (§ 13 ust. 6 Regulaminu Rady);
- 4) wzywa do wyboru arbitrów (§ 16 ust. 2, 3, 4, 5, 9 Regulaminu Rady);
- 5) jest pośrednikiem przy składaniu wniosku o wyłączenie arbitra (§ 17 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 6) jest odbiorcą oświadczenia o ustąpieniu arbitra (§ 18 ust. 1 Regulaminu Rady);
- 7) jest odbiorcą oświadczenia stron o odwołaniu arbitra (§ 18 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 8) jest pośrednikiem przy składaniu wniosku o odwołanie arbitra (§ 18 ust. 3 Regulaminu Rady);
- 9) wzywa powoda do uiszczenia opłaty arbitrażowej (§ 22 ust. 1 Regulaminu Rady) lub jej uzupełnienia (§ 26 ust. 1 Regulaminu Rady);
- 10) wzywa powoda do uzupełnienia braków wezwania na arbitraż (§ 22 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 11) zwraca wezwanie na arbitraż (§ 22 ust. 3 Regulaminu Rady);
- 12) doręcza pozwanemu odpis wezwania na arbitraż, wzywając do wniesienia odpowiedzi (§ 23 ust. 1 Regulaminu Rady);
- 13) doręcza osobie trzeciej wniosek o dopuszczenie jej do udziału w postępowaniu, wzywając do złożenia oświadczenia (§ 28 ust. 2 Regulaminu Rady);
- 14) razem z Przewodniczącym Rady Arbitrażowej składa na wyroku oświadczenie, że Trybunał Arbitrażowy został powołany zgodnie z Regulaminem oraz że podpisy arbitrów są autentyczne (§ 42 ust. 5 Regulaminu Rady);
- 15) wzywa stronę lub strony do uiszczenia zaliczki na wydatki (§ 52 ust. 5 Regulaminu Rady);
- 16) może złożyć wniosek do Rady Arbitrażowej o przyjęcie zasad administrowania postępowaniami arbitrażowymi prowadzonymi wg Regulaminu UNCITRAL lub innymi postępowaniami arbitrażowymi o charakterze *ad hoc*, w tym ustalenie kompetencji Organów Sądu w takich postępowaniach arbitrażowych (§ 4 ust. 5 Statutu).

§ 2. [Trybunał Arbitrażowy]

Spór jest rozstrzygany przez trybunał arbitrażowy składający się z arbitra jednego albo większej liczby arbitrów („Trybunał Arbitrażowy”).

Spis treści

	Nb
I. Wstęp	1
1. Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia	1
II. Skład Trybunału Arbitrażowego	2–5
1. Swoboda stron w określaniu liczby arbitrów	2
2. Formy składu Trybunału Arbitrażowego	3
3. Trzyosobowy Trybunał Arbitrażowy jako standard; wieloosobowe składy	4

4. Kryteria wyboru liczby arbitrów	5
III. Praktyczne skutki wyboru liczby arbitrów składających się na Trybunał Arbitrażowy	6–8
1. Konsekwencje wyboru liczby arbitrów	6
2. Zalety składu jednoosobowego	7
3. Zalety składu wieloosobowego	8
IV. Terminologia i jej znaczenie praktyczne	9–12
1. Ujednolicenie terminologii	9
2. Sąd Arbitrażowy a Trybunał Arbitrażowy	10
3. Terminologia w świetle KPC	11
4. Unowocześnienie terminologii	12

I. Wstęp

- 1 1. Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia.** Komentowane postanowienie reguluje kwestię składu Trybunału Arbitrażowego rozstrzygającego spory na podstawie Regulaminu. Trybunał Arbitrażowy składa się z arbitra jedyne go albo z większej liczby arbitrów. Paragraf 2 Regulaminu wyznacza terminologię używaną w całym Regulaminie. Postanowienie to ma charakter definicyjny i organizacyjny, określając alternatywne składy Trybunału Arbitrażowego. Powinien on być interpretowany łącznie z § 15 Regulaminu, który dotyczy sposobu wyboru arbitrów w poszczególnych konfiguracjach osobowych (zob. kom. do § 15 Regulaminu).

II. Skład Trybunału Arbitrażowego

- 2 1. Swoboda stron w określaniu liczby arbitrów.** Paragraf 2 Regulaminu nawiązuje do podstawowej zasady prawa arbitrażowego, wyrażonej choćby w art. 1169 KPC, zgodnie z którą strony mogą w umowie określić liczbę sędziów sądu polubownego (arbitrów). Normę tę powtarza § 15 ust. 1 Regulaminu, natomiast szczegółowe zasady przewidują ust. 2–3 tego postanowienia. Artykuł 1169 § 1–2 KPC odpowiadają zaś zasadom wyrażonym w art. 10 ust. 1–2 Ustawy Modelowej UNCITRAL.
- 3 2. Formy składu Trybunału Arbitrażowego.** Paragraf 2 Regulaminu wskazuje na dwie podstawowe formy składu Trybunału Arbitrażowego: arbitra jedyne go lub większą liczbę arbitrów. Istota komentowanego postanowienia sprowadza się do tego, że Regulamin zrównuje jedno- i wieloosobowe Trybunały Arbitrażowe i przewiduje, że stosują się do nich jednolite normy. Oczywiście są wyjątki, bowiem np. inna jest procedura wyboru arbitra jedyne go (§ 16 ust. 4 Regulaminu), a inna składu kolegiálne go (§ 16 ust. 1 Regulaminu).
- 4 3. Trzyosobowy Trybunał Arbitrażowy jako standard; wieloosobowe składy.** W praktyce większa liczba arbitrów oznacza najczęściej trzech arbitrów, co wynika z § 15 ust. 2 Regulaminu, który stanowi, że co do zasady, z zastrzeżeniem § 15 ust. 3 Regulaminu, spór rozstrzyga Trybunał Arbitrażowy składający się z trzech arbitrów. Jest to rozwiązanie standardowe i spotykane najczęściej w praktyce (*T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy*, s. 177), co potwierdzają wiodące regulaminy arbitrażowe (zob. art. 12 ICCReg; art. 16 SCCReg; art. 17 VIACReg; art. 5.8. LCIAReg; art. 6 ust. 4 SALReg). Rzadziej spotykane – ze względów praktycznych i ekonomicznych –

są składy o innej liczbie arbitrów, choć Regulamin takiej możliwości nie wyklucza. Regulamin nie wyklucza też teoretycznie powołania Trybunału Arbitrażowego o parzystej liczbie arbitrów, jednak rozwiązanie takie jest niepraktyczne i w braku szczególnego uzasadnienia strony powinny go unikać. Parzysty skład sądu polubownego stwarza bowiem wyzwania choćby co do osiągnięcia jednomyślności lub większości głosów, co może doprowadzić do sparaliżowania postępowania, a z pewnością utrudni jego sprawne przeprowadzenie (*T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy*, s. 176). *F. Balcerzak* trafnie wskazuje, że w przypadku parzystej liczby arbitrów i niemożności osiągnięcia jednomyślności/większości, zapis na sąd polubowny wygaszałby zgodnie z art. 1195 § 4 KPC [*F. Balcerzak*, w: *P. Rylski, A. Ołaś* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, kom. do art. 1169, pkt 6.1]. Wskazane problemy musiałyby szczegółowo rozstrzygać umowa stron. Trudno jednak dostrzec – nawet po rozstrzygnięciu ww. wątpliwości – korzyści składów parzystych w stosunku do nieparzystych. Ogólne reguły wynikające z Regulaminu są zatem prawidłowe, uwzględniają międzynarodowe standardy i to właśnie skład trzysobowy lub arbitra jedynego należy rekomendować stronom jako właściwe składy Trybunału Arbitrażowego.

4. Kryteria wyboru liczby arbitrów. Wybór między arbitrem jedynym a składem wieloosobowym zależy przede wszystkim od:

- 1) wartości przedmiotu sporu – zgodnie z § 15 ust. 3 Regulaminu spory o wartości nieprzekraczającej 100 000 zł rozstrzyga arbiter jedyny, co ma na celu optymalizację kosztów i czasu postępowania w sprawach o mniejszej wartości;
- 2) złożoności sprawy – sprawy bardziej skomplikowane często wymagają składu wieloosobowego;
- 3) preferencji stron – strony mogą uzgodnić liczbę arbitrów zgodnie z § 15 ust. 1 Regulaminu;
- 4) kosztów postępowania – arbiter jedyny oznacza niższe koszty arbitrażu.

III. Praktyczne skutki wyboru liczby arbitrów składających się na Trybunał Arbitrażowy

1. Konsekwencje wyboru liczby arbitrów. Wybór między arbitrem jedynym a składem wieloosobowym ma istotne konsekwencje praktyczne [*A. Szumański*, w: *A. Szumański* (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 8, 2015, s. 477 i n.; *T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy*, s. 177]. Strony powinny zatem gruntownie rozważyć, czy decydują się na skład jedno- czy wieloosobowy. Zalety poszczególnych rozwiązań przedstawiono poniżej.

2. Zalety składu jednoosobowego. Arbiter jedyny może zapewnić:

- 1) szybsze podejmowanie decyzji;
- 2) niższe koszty arbitrażu;
- 3) większą elastyczność w organizacji postępowania;
- 4) brak konieczności koordynacji między arbitrami.

3. Zalety składu wieloosobowego. Skład wieloosobowy zapewnia:

- 1) możliwość wszechstronnego rozważenia sprawy;
- 2) większą różnorodność doświadczeń i specjalizacji arbitrów;
- 3) ograniczenie ryzyka błędnych rozstrzygnięć;

- 4) wyższą akceptację stron dla składu wybranego przez strony samodzielnie, choć odnotować należy, że stronom udaje się czasami zgodnie wybrać arbitra jednego.

IV. Terminologia i jej znaczenie praktyczne

- 9 1. **Ujednoczenie terminologii.** Wprowadzenie jednolitego terminu „Trybunał Arbitrażowy” ma znaczenie nie tylko terminologiczne, ale też praktyczne. Eliminuje to potrzebę różnicowania sformułowań w zależności od składu organu orzekającego (np. arbiter jedyny i zespół orzekający) i zapewnia spójność całego Regulaminu. W praktyce oznacza to, że wszystkie postanowienia Regulaminu odnoszące się do „Trybunału Arbitrażowego” mają zastosowanie bez względu na to, czy składa się on z jednego, czy większej liczby arbitrów.
- 10 2. **Sąd Arbitrażowy a Trybunał Arbitrażowy.** Trybunał Arbitrażowy (tj. arbitra jednego lub zespół arbitrów) należy odróżnić od Sądu Arbitrażowego (tj. instytucji arbitrażowej). Wyrok wydawany jest przez Trybunał Arbitrażowy działający przy Sądzie Arbitrażowym.
- 11 3. **Terminologia w świetle KPC.** Warto zatem podsumować, że:
 - 1) jeśli w Części piątej KPC mowa o sądzie polubownym (arbitrażowym), ewentualnie o składzie orzekającym powołanym w ramach stałego sądu polubownego, to chodzi o Trybunał Arbitrażowy zdefiniowany w § 2 Regulaminu;
 - 2) jeśli w Części piątej KPC mowa o stałym sądzie polubownym, to chodzi o Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie zdefiniowany w § 1 ust. 1 Regulaminu jako Sąd Arbitrażowy.
- 12 4. **Unowocześnienie terminologii.** Regulamin odstępuje od wcześniejszego sformułowania „Zespół Orzekający” i od używanego w art. 1158 § 2 KPC terminu „skład orzekający”. Sformułowanie „Zespół Orzekający” było odpowiednikiem terminu „Trybunał Arbitrażowy” na gruncie Regulaminu¹⁵ oraz występuje w innych regulaminach arbitrażowych stałych polskich sądów polubownych. Terminologia przyjęta w § 2 Regulaminu i odwoływanie się do Trybunału Arbitrażowego jest bowiem nowocześniejsze i spójne z międzynarodową praktyką arbitrażową, gdzie pojęcie „trybunału arbitrażowego” (ang. *arbitral tribunal*, franc. *tribunal arbitral*) jest powszechnie używane bez względu na liczbę arbitrów wchodzących w jego skład. Pojęcia „Trybunał Arbitrażowy” używa się także powszechnie w arbitrażach *ad hoc*.

§ 3. [Właściwość Trybunału Arbitrażowego]

1. Trybunał Arbitrażowy rozstrzyga o swojej właściwości, w tym o istnieniu, ważności i skuteczności zapisu na sąd polubowny.

2. Zarzut braku właściwości Trybunału Arbitrażowego może zostać podniesiony przez pozwanego nie później niż w odpowiedzi na wezwanie na arbitraż, a przez powoda nie później niż w pierwszym piśmie po wytoczeniu powództwa wzajemnego, chyba że przed upływem terminu strona nie znała i przy dołożeniu należytej staranności nie mogła poznać podstawy takiego zarzutu albo jego podstawa powstała dopiero po upływie tego terminu.

3. Zarzut, że żądanie drugiej strony zgłoszone w toku postępowania wykracza poza zakres zapisu na sąd polubowny, może zostać podniesiony nie później

niż w pierwszym piśmie po zgłoszeniu żądania. Trybunał Arbitrażowy może rozpoznać zarzut podniesiony po tym terminie, jeżeli uzna opóźnienie za usprawiedliwione.

4. Jeżeli pozwany nie wda się w spór, Trybunał Arbitrażowy rozstrzygnie o swojej właściwości z własnej inicjatywy.

Spis treści

	Nb
I. Wstęp	1–3
1. Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia	1
2. Definicja właściwości sądu polubownego	2
3. Zmiany w porównaniu z Regulaminem ¹⁵	3
II. Zasada właściwości (<i>Kompetenz-Kompetenz</i>)	4–7
1. Zasada właściwości (<i>Kompetenz-Kompetenz</i>)	4
2. Definicja zasady właściwości	5
3. Znaczenie zasady właściwości	6
4. Porównanie z Regulaminem ¹⁵	7
III. Termin na podniesienie zarzutu braku właściwości	8–12
1. Kwestionowanie właściwości Trybunału Arbitrażowego	8
2. Kwestionowanie właściwości Trybunału Arbitrażowego – zasady	9
3. Możliwość rozpoznania spóźnionego zarzutu	10
4. Kwestionowanie właściwości w zakresie nowych roszczeń	11
5. Prekluzja zarzutu braku właściwości	12
IV. Forma rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości	13–16
1. Forma rozstrzygnięcia o właściwości w arbitrażu międzynarodowym	13
2. Forma rozstrzygnięcia o właściwości na gruncie Regulaminu	14
3. Orzecznictwo co do formy rozstrzygania o właściwości	15
4. Konsekwencje w zakresie formy rozstrzygania o właściwości	16
V. Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości	17–21
1. Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego stwierdzającego brak właściwości	17
2. Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego stwierdzającego właściwość	18
3. Uwzględnienie zarzutu braku właściwości w części	19
4. Uwzględnienie zarzutu braku właściwości co do części podstaw prawnych roszczenia	20
5. Uzasadnienie rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości	21
VI. Postępowanie w przedmiocie orzekania o właściwości Trybunału Arbitrażowego	22–29
1. Obowiązek rozpoznania zarzutu braku właściwości	22
2. Swoboda Trybunału Arbitrażowego odnośnie do momentu rozstrzygania o właściwości	23
3. Swoboda Trybunału Arbitrażowego odnośnie do momentu rozstrzygania o właściwości – ciąg dalszy	24
4. Osobne rozstrzygnięcie o właściwości; bifurkacja	25
5. Zarządzanie postępowaniem a rozstrzyganie o właściwości	26
6. Harmonogram co do czynności po orzekaniu o właściwości	27
7. Zasadność niewydawania osobnego rozstrzygnięcia o właściwości	28
8. Moment rozstrzygania o właściwości jako podstawa zarzutu w postępowaniach postarbitrażowych	29

VII. Skutki wydania przez Zespół Orzekający orzeczenia o właściwości	30–34
1. Skutki oddalenia zarzutu braku właściwości	30
2. Dalsze toczenie się postępowania po oddaleniu zarzutu braku właściwości	31
3. Kwestionowanie rozstrzygnięcia o właściwości przed sądem powszechnym	32
4. Skutki uwzględnienia zarzutu braku właściwości	33
5. Skutki oddalenia zarzutu braku właściwości – ciąg dalszy	34
VIII. Orzekanie o właściwości w przypadku braku wdania się w spór przez pozwanego	35–39
1. Rozstrzyganie o właściwości w przypadku braku wdania się w spór przez pozwanego	35
2. Pojęcie „niewdania się w spór” w polskiej i europejskiej nauce prawa procesowego	36
3. Pojęcie „niewdania się w spór” na gruncie Regulaminu	37
4. Obowiązek rozstrzygnięcia o właściwości w przypadku braku wdania się w spór przez pozwanego	38
5. Brak obowiązku wydawania osobnego rozstrzygnięcia o właściwości	39
IX. Właściwość Trybunału Arbitrażowego do orzekania o potrąceniu	40–43
1. Celowe pominięcie w Regulaminie zagadnienia właściwości w zakresie zarzutu potrącenia	40
2. Właściwość do orzekania o zarzucie potrącenia wierzytelności objętej umową o arbitraż	41
3. Właściwość do orzekania o zarzucie potrącenia wierzytelności nieobjętej umową o arbitraż	42
4. Orzecznictwo i stanowisko doktryny	43

I. Wstęp

- 1 1. Cel i zakres regulacji komentowanego postanowienia.** Paragraf 3 Regulaminu jest bardzo istotnym postanowieniem, gdyż dotyczy właściwości Trybunału Arbitrażowego. Postanowienie to implementuje w sposób kompleksowy zasadę właściwości (*Kompetenz-Kompetenz*), będącą jedną z podstawowych zasad współczesnego prawa arbitrażowego. Regulacja ta określa nie tylko zakres uprawnień Trybunału do orzekania o własnej właściwości, ale także precyzyjnie wyznacza ramy czasowe i proceduralne co do podnoszenia zarzutów braku właściwości przez strony postępowania.
- 2 2. Definicja właściwości sądu polubownego.** Właściwość sądu polubownego to możliwość rozstrzygnięcia w arbitrażu danego sporu. Właściwość ta wynika z ważnego zapisu na sąd polubowny (umowy o arbitraż) istnieje wtedy, gdy spór ma zdatność arbitrażową (tj. należy do kategorii sporów, które można rozstrzygać w postępowaniu arbitrażowym) oraz zdolność arbitrażową (tj. możliwość rozstrzygnięcia sporu mieszczącego się skonkretyzowanego podmiotowo i przedmiotowo sporu w postępowaniu arbitrażowym) (więcej nt. zdolności arbitrażowej – zob. autorską definicję zdolności arbitrażowej sporu jako wypadkowej zakresu podmiotowego i przedmiotowego umowy o arbitraż; *M. Durbas*, Orzekanie o właściwości, s. 23–25).
- 3 3. Zmiany w porównaniu z Regulaminem 15.** Z uznaniem należy przyjąć zmianę „ciężaru” materii regulowanej przez postanowienie Regulaminu dotyczące

właściwości. Regulamin 15 zawierał kazuistyczne, a zarazem wybiórcze uregulowania dotyczące przesłanek właściwości. W Regulaminie zapewne celowo nie uregulowano tej kwestii, pozostawiając ją praktyce Trybunałów Arbitrażowych.

II. Zasada właściwości (*Kompetenz-Kompetenz*)

1. **Zasada właściwości (*Kompetenz-Kompetenz*)**. Komentowane postanowienie 4 w ust. 1 potwierdza obowiązywanie podstawowej zasady prawa arbitrażowego, przewidzianej choćby w art. 16 ust. 1 Ustawy Modelowej UNICTRAL zasady właściwości, tj. *Kompetenz-Kompetenz* [szerzej nt. tej zasady zob. A. Dimolitsa, Separability and Kompetenz-Kompetenz, w: A. van den Berg (red.), *Improving the Efficiency*; J. Okolski, M. Wach, *Zasada Kompetenz-Kompetenz w prawie arbitrażowym ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej*, w: J. Okolski, A. Catus, M. Pazdan, S. Soltysiński, T. Wardyński, S. Włodyka (red.), *Księga pamiątkowa*; A. Wach, *Stosowanie zasady Kompetenz-Kompetenz*; M. Durbas, *Orzekanie o właściwości*, s. 96 i n.].

2. **Definicja zasady właściwości**. Zasadę właściwości definiuje się jako „uprawnienie sądu polubownego do badania własnej właściwości i pozytywnego albo 5 negatywnego orzekania w tym zakresie” [J. Okolski, M. Wach, *Zasada Kompetenz-Kompetenz w prawie arbitrażowym ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej*, w: J. Okolski, A. Catus, M. Pazdan, S. Soltysiński, T. Wardyński, S. Włodyka (red.), *Księga pamiątkowa*, s. 247; zob. też M. Durbas, *Orzekanie o właściwości*, s. 102].

3. **Znaczenie zasady właściwości**. Praktyczne znaczenie tej zasady w postępowaniach 6 prowadzonych na podstawie Regulaminu oznacza, że jeśli strona postępowania zakwestionuje właściwość Trybunału Arbitrażowego, to wówczas to właśnie ten organ w pierwszej kolejności będzie badał zasadność takiego zarzutu. Warto podkreślić, że stanowi to nie tylko uprawnienie, lecz również zobowiązanie wynikające z postanowień Regulaminu, ponieważ § 3 ust. 1 Regulaminu stanowi, iż Trybunał Arbitrażowy „orzeka” (w przeciwieństwie do np. art. 1180 § 1 KPC, który przewiduje możliwość orzekania) w kwestii własnej kompetencji. Trybunał Arbitrażowy nie może zatem uchylić się od rozstrzygnięcia o zarzucie, np. oczekując na rozstrzygnięcie w tym zakresie przez sąd powszechny albo organ Sądu Arbitrażowego (zob. np. art. 6 ust. 3–4 ICCReg oraz art. 11 SCCReg).

4. **Porównanie z Regulaminem 15**. Warto dostrzec, że § 3 ust. 1 Regulaminu 7 nie powtarza finalnego sformułowania zawartego w analogicznym postanowieniu Regulaminu 15 (§ 3 ust. 3), a mianowicie, że orzekanie o właściwości następowało „na zarzut podniesiony nie później niż w odpowiedzi na pozew”. Wynika z tego, a dodatkowo z § 3 ust. 4 (zob. niżej), że Regulamin dopuszcza orzekanie przez Trybunał Arbitrażowy o właściwości z własnej inicjatywy (szerzej nt. badania właściwości z urzędu, zob. M. Durbas, *Orzekanie o właściwości*, s. 120 i n. i prezentowany tam przegląd stanowisk).

III. Termin na podniesienie zarzutu braku właściwości

1. **Kwestionowanie właściwości Trybunału Arbitrażowego**. Paragraf 3 ust. 2–3 8 Regulaminu przewiduje standardowe, bo oparte na art. 16 ust. 2 Ustawy Modelowej

UNCITRAL, zasady odnoszące się do podnoszenia zarzutu braku właściwości. Wspólnym mianownikiem ww. postanowień jest postulat, by strona, która kwestionuje właściwość Trybunału Arbitrażowego podniosła stosowny zarzut niezwłocznie, pod rygorem jego utraty na dalszych etapach sprawy.

9 2. Kwestionowanie właściwości Trybunału Arbitrażowego – zasady. Zasady przewidziane w § 3 ust. 2–3 Regulaminu są następujące:

- 1) pozwany może podnieść zarzut braku właściwości nie później niż w odpowiedzi na wezwanie na arbitraż;
- 2) powód może podnieść zarzut braku właściwości nie później niż w pierwszym piśmie po wytoczeniu powództwa wzajemnego;
- 3) w obu przypadkach strona może podnieść zarzut później, jeśli przed upływem terminu strona nie znała i przy dołożeniu należytej staranności nie mogła poznać podstawy takiego zarzutu albo jego podstawa powstała dopiero po upływie tego terminu;
- 4) zarzut, że żądanie drugiej strony zgłoszone w toku postępowania wykracza poza zakres zapisu na sąd polubowny, może zostać podniesiony nie później niż w pierwszym piśmie po zgłoszeniu żądania; Trybunał Arbitrażowy może rozpoznać zarzut podniesiony po tym terminie, jeżeli uzna opóźnienie za usprawiedliwione.

10 3. Możliwość rozpoznania spóźnionego zarzutu. Rozwiązanie wskazane wyżej w pkt 3. dopuszcza zatem rozstrzygnięcia przez Trybunał Arbitrażowy o właściwości, nawet jeśli strona podniosła zarzut po terminie. Decyzja w tym zakresie należy do Trybunału Arbitrażowego i sama przez się nie podlega kontroli, ale oczywiście powinna być podejmowana w zgodzie z dyrektywami wyrażonymi w § 6 Regulaminu, tj. zasadami ekonomiki postępowania oraz nakazowi zapewniania obu stronom możliwości obrony swoich praw. W konsekwencji możliwe jest także wyznaczenie przez Trybunał Arbitrażowy dodatkowego terminu do wnoszenia zarzutów dotyczących właściwości.

11 4. Kwestionowanie właściwości w zakresie nowych roszczeń. Zgodnie z ust. 3 zasadę odnoszącą się do zarzutów stron co do wezwania na arbitraż i powództwa wzajemnego należy odnieść do sytuacji, w której powód lub pozwany podnoszą nowe roszczenia, tj. rozszerzają powództwo w rozumieniu § 33 Regulaminu. Rozszerzenie powództwa dopuszczalne jest bowiem do czasu zamknięcia postępowania, chyba że Trybunał Arbitrażowy wyznaczy inny termin albo uzna, że rozszerzenie powództwa spowoduje nadmierne przedłużenie postępowania (zob. kom. do § 33 Regulaminu). Jeśli zatem rozszerzenie powództwa będzie skuteczne, to strona może zakwestionować właściwość co do tego rozszerzonego powództwa w pierwszym piśmie po jego wniesieniu.

12 5. Prekluzja zarzutu braku właściwości. Jeżeli strona postępowania arbitrażowego nie podniesie zarzutu braku właściwości sądu polubownego w terminie to – co do zasady – (z pewnymi wyjątkami dotyczącymi np. zdatości arbitrażowej oraz np. prawa konsumenckiego) straci możliwość podnoszenia go później (w tym w postępowaniach postarbitrażowych). Nie ma bowiem żadnych przesłanek, by takiej biernej stronie przyznawać jakąkolwiek ochronę (zob. *M. Durbas*, Skutek niepodniesienia zarzutu, s. 56).

IV. Forma rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości

1. **Forma rozstrzygnięcia o właściwości w arbitrażu międzynarodowym.** Art. 16 ust. 3 Ustawy Modelowej UNCITRAL nie przesądza, w jakiej formie sąd polubowny orzeka o właściwości. W praktyce arbitrażu międzynarodowym przyjęła się w tym zakresie forma wyroku (ang. *award on jurisdiction*). 13

2. **Forma rozstrzygnięcia o właściwości na gruncie Regulaminu.** W Regulaminie wybrano jednak odmienne rozwiązanie. Z § 48 ust. 1 i § 40 ust. 3 Regulaminu wynika, że w formie postanowienia następuje zarówno umorzenie postępowania z powodu braku właściwości (§ 40 ust. 1 pkt 1 Regulaminu), jak i każde inne rozstrzygnięcie w przedmiocie właściwości Trybunału Arbitrażowego (zob. kom. do § 40 i 48 Regulaminu). 14

3. **Orzecznictwo co do formy rozstrzygnięcia o właściwości.** Identyczną zasadę wyraża art. 1180 § 3 KPC, dotyczący orzekania o właściwości sądu polubownego. W wyr. SN z 28.1.2011 r., I CSK 231/10, przyjęto, że o charakterze rozstrzygnięcia wydanego przez sąd, w tym także przez sąd polubowny, decyduje przedmiot rozstrzygnięcia, a nie nazwa i zewnętrzna postać, jaką sąd nadał orzeczeniu. Dlatego orzeczenie sądu polubownego, mające za przedmiot jedynie właściwość, jest postanowieniem, nawet jeśli zatytułowano je wyrokiem (podobnie post. SN z 17.5.2006 r., I CSK 104/05, *Legalis*). 15

4. **Konsekwencje w zakresie formy rozstrzygnięcia o właściwości.** Co do konsekwencji wynikających z formy orzekania o właściwości postanowieniem i niezbędnych elementów takiego rozstrzygnięcia – zob. kom. do § 48 Regulaminu. 16

V. Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości

1. **Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego stwierdzającego brak właściwości.** Regulamin przesądza w § 40 ust. 1, że Trybunał Arbitrażowy umarza postępowanie, jeśli nie jest właściwy do rozstrzygnięcia sporu. Regulamin trafnie przewiduje, że nawet jeśli te same fakty decydują o zasadności powództwa i właściwości sądu (tzw. „fakty o podwójnym znaczeniu”), to w przypadku braku właściwości, sąd powinien umorzyć postępowanie. Przeciwna propozycja, by sąd oddalał powództwo, a nie wydawał formalne rozstrzygnięcie o właściwości (zob. przegląd literatury: *A. Torbus*, Kilka uwag o przydatności teorii faktów o podwójnym znaczeniu w postępowaniu przed sądem powszechnym oraz sądem polubownym, *ADR* 2009, Nr 3), słusznie nie znalazła recepcji na gruncie polskiego prawa (*M. Pełczyński*, Orzekanie przez sąd polubowny, s. 852 z powołaniem na post. SA w Warszawie z 24.9.2009 r., I ACa 995/08, niepubl.). 17

2. **Treść rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego stwierdzającego właściwość.** Prawo arbitrażowe (czy to Ustawa Modelowa UNCITRAL, czy np. KPC) nie zawierają jednoznacznych wytycznych co do treści rozstrzygnięcia Trybunału Arbitrażowego o właściwości (*T. Ereciński, K. Weitz*, Sąd arbitrażowy, s. 347), jednak zawierają w tym zakresie pewne dyrektywy. Jeśli sąd polubowny stwierdzi swoją właściwość, to powinien oddalić zarzut braku właściwości. O takim rozstrzygnięciu wspomina art. 1180 § 3 KPC. Ponadto, powinien dodatkowo stwierdzić swoją właściwość w sprawie, o czym wspomina z kolei art. 16 ust. 3 Ustawy Modelowej 18

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl